

Prvá demokraticky zvolená poslankyňa na slovenskom území bola z Vrútok

Naša história je plná vojen a výmen panovníkov a len málokedy sa dozvieme, čo v rôznych historických obdobiach naplnilo životy žien. Ich spoločenským miestom bola po stáročia domácnosť a bolo pre nich veľmi náročné zvoliť si inú životnú cestu. Ženy získali možnosť priamo ovplyvňovať politické dianie u nás až v 20. storočí. Aj keď informácie o politických Prvej republiky existujú, dodnes nie sú témou, ktorá by sa udržiavala v povedomí verejnosti.

Kým boli priekopníčky našej politiky?

Než nastali prvé demokratické voľby, do Národného zhromaždenia bolo v roku 2018 vymenovaných 10 žien, vrátane jednej Slovenky - 26-ročná Irena Káňová žila v Banskej Štiavnici a pracovala v tabakovej továrni. V roku 1920 sa aj do Ústavy ČSR dostalo, že ženy nesmú byť znevýhodnené na základe pohlavia. Stali sa aspoň na papieri plnohodnotnými občiankami a mohli sa začať ich politická emancipácia. Československo ako vtedajšia moderná a hospodársky úspešná krajina v roku 1919 ako 10. krajina sveta zaviedlo všeobecné volebné právo pre ženy. V roku 1919 si ženy svoje aktívne volebné právo hneď vyskúšali v komunálnych voľbách a o rok nato vo voľbách parlamentných. V nich sa uplatňovali viazané kandidátne listiny, a tak boli ženy odkázané na milosť a nemilosť politických strán, či ich umiestnia na zvoliteľnú pozíciu. Nezvykli im pripadnúť práve popredné miesta na kandidátkach. Najlepšie sa ženským nomináciám darilo v ľavicovej Československej strane socialistickej, kde ich bolo takmer 20 percent. Dolná komora mala 300 členov, v prvých voľbách v roku 1920 bolo do nej zvolených 13 žien. Všetky pochádzali z Česka a boli väčšinou ľavičiarky. V slovenskej časti republiky bola situácia pre ženskú reprezentáciu náročnejšia ako v českej. Na Slovensku síce pôsobil aktívny spolok Živena, ktorý pracoval na vzdelaní, kultúrnom vyžití a finančnej nezávislosti žien, no politická emancipácia žien sa ešte nestihla tak rozvinúť ako v Čechách, kde si už v období pred vznikom Prvej republiky zvolili prvú poslankyňu. V Čechách bol ťahúňom rovnosti žien najmä T.G. Masaryk a na Slovensku

ženy podobne vysokopostaveného politického spojenca nemali. Naš najvyššie postavený M. R. Štefánik bol proti volebnému právu pre ženy.

Anna Sychravová - prvá demokraticky zvolená poslankyňa zo Slovenska

Dve politické strany, ČSDSD a ČSL, ktoré kandidovali aj na slovenskom území, nominovali na listinách do dolnej komory na Slovensku len štyri ženy, a to vo volebných obvodech Turčiansky Svätý Martin, Nové Zámky, Košice a Liptovský Svätý Mikuláš. Mandát získala len jediná z nich - Anna Sychravová, učiteľka z Vrútok, ktorá kandidovala v obvode Turčiansky Svätý Martin zo 4. miesta ČSDSD (Československá sociálne demokratická strana ťažká). Ide tak o prvú demokraticky zvolenú celonárodnú poslankyňu na slovenskom území. Pochádzala z českého Humpolca, kde sa 7. júla 1873 narodila do úradníckej rodiny. Už pred prvou svetovou vojnou pracovala ako učiteľka na pražskom Žižkove a pôsobila aj v Zemskej komisii pre starostlivosť o mládež a v okresnej komisii na Žižkove. Po vzniku Československej republiky sa stala jednatelkou americkej misie a vstúpila do služieb Ministerstva sociálnej starostlivosti. Na ministerstve bola zamestnaná len rok, potom odišla podobne ako desaťtisíce iných Česi a Čechov pomáhať s budovaním inštitúcií na Slovensko. Tu pôsobila ako správkyňa štátnej ľudovej dievčenskej školy na Vrútkach (dnešná budova ZUŠ Frica

Kafendu), odkiaľ v máji 1920 vstúpila do politiky. Správu školy dočasne prebral správca chlapčenskej školy (pôsobiacej v tej istej budove), tiež Čech, Alois Saifrt a od 1. septembra 1921 bola za správkyňu dievčenskej školy vymenovaná učiteľka pôvodom z Třebechovic pod Orebom (okres Hradec Králové) Klotilda Haidelmayerová, ktorá sem nastúpila po dočasnom pedagogickom pôsobení na chlapčenskej meštianke v Banskej Bystrici.

Anna Sychravová stihla ako poslankyňa národného zhromaždenia presadiť jeden zákon. Získala preň podporu žien naprieč politickým spektrom, ako aj odborníkov z radov lekárov. Išlo o zákaz takzvaného námezdného dojčenia. Chudobné matky si zarábali na živobytie pre seba a svoje deti tak, že dojčili viac detí, čím vlastné dieťa často ochudobňovali o materské mlieko, pre ktoré v tej dobe ešte neexistovala uspokojivá a hygienicky neškodná náhrada. Odstavené deti po nekvalitnej strave často ochoreli a dokonca umierali. Matkám bolo zakázané dojčiť cudzie dieťa, pokiaľ mliekom nemohli dostatočne užiť aj to vlastné. Ďalší návrh, ktorý spolupredkladala, sa tiež dotýkal materstva a zjednotil ochranu materstva v nemocenskom poistení pre všetky ženy, chceli zakázať zamestnávateľovi prepustiť ženu počas tehotenstva alebo zaručiť materskú dovolenku a dve platené polhodinové prestávky na dojčenie. Tento návrh neprešiel, podarilo sa to až neskôr. Rovnako na vtedajšiu dobu bol príliš pokrokovým návrh, ktorý spolupredkladala so sociálnymi demokratkami a komunistkami. Zakotvil by rovný prístup žien a mužov do vedúcich pozícií na úradoch a školách, ako aj spravodlivé ohodnotenie za rovnakú prácu. Pomery na Slovensku sa napríklad aj návrhom zákazu predávania alkoholu mladistvým. Pri prerokúvaní návrhu tohto zákona v národnom zhromaždení upozornila na skúsenosti učiteľov, ktorí si všimajú, čo ovplyvňuje prospech ich žiakov. Osobitne po nedeli vraj mnohí

Štátna ľudová škola chlapčenská a dievčenská

žiaci sú neprístupní a ich rozumové schopnosti veľmi obmedzené. V rozprave k návrhu zákona o boji proti pohlavným chorobám presadzovala zavedenie „pohlavnej výchovy“ na školách, ktorá mala odbúrať predsudky a nepravdy šírené v rodinnom prostredí. Ako tiež uviedla, „co vím od školních lékařů, že je značné procento žáků měšťanských škol, kteří trpí kapavkou, že jsou takové i mezi žákyňmi, což vím z vlastní zkušenosti, že i mezi žákyňmi měšťanských škol jsou již prostitutky, uvítá každý, že čelit i škola.“

Svoj mandát pre chorobu nedokončila

Anna Sychravová zomrela na ťažké

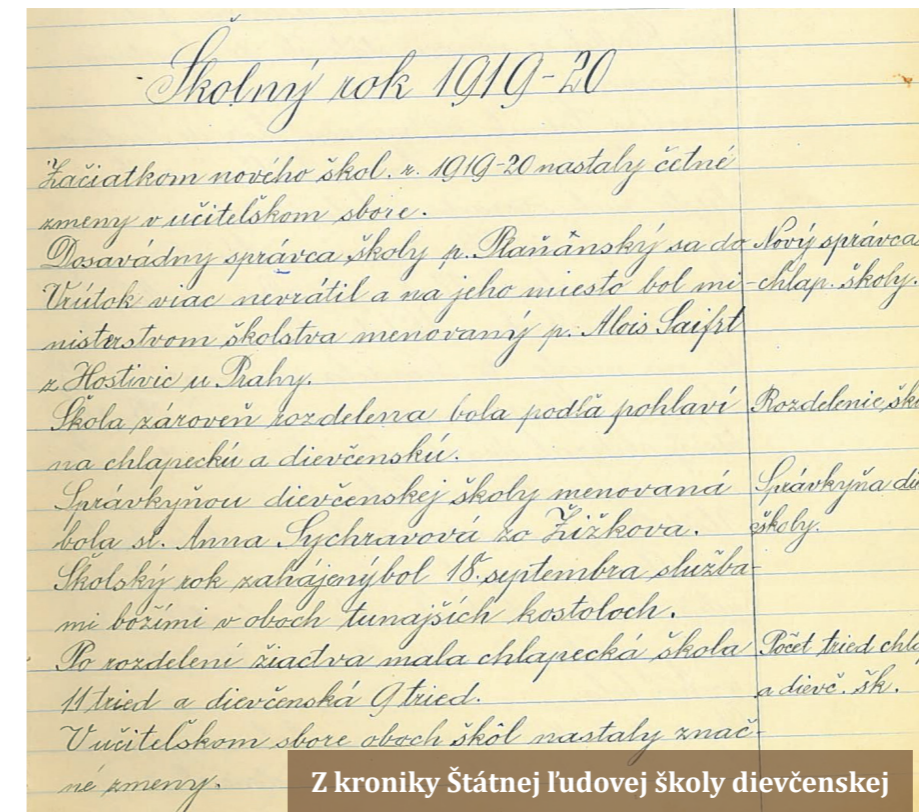
ochorenie ešte počas výkonu svojho poslaneckého mandátu 22. februára 1925 v Prahe. V archíve poslaneckej snemovne sa zachoval dokument spísaný v súvislosti s jej predčasným úmrtím obsahujúci okrem iného zhodnotenie jej doterajšej práce: „Čilý, iniciativní její duch, bedlivě všímavý k jitrčím ranám sociálním, přinesl mnohý podnět i do našeho jednání v této síni at' šlo o ochranu dětí v cizí péči a dětí nemanželských, či o ochranu mladistvých před alkoholismem, neb o výchovu a vzdělání hluchoněmých dítek, aneb o potírání pohlavních nemocí. Hlavním jejím dílem v péči o dítě od prvního vstupu do života je však zákon o částečném zákazu námezdného kojení, jehož byla navrhovatelkou. Již tento stručný náčrt ukazuje hodnotu

průkopnické a záslužné práce, jež tryskala z dobroty srdce. Nelze než vzpomenouti jí vděčně s uznáním, že to byla práce požehnaná.“ Na zasadnutí poslaneckej snemovne vo štvrtok 5. marca 1925 sa predseda dolnej komory František Tomášek lúčil so Sychravou nasledovnými slovami: „Paní a pánové! Již opět nejsem ušetřen truchlivých slov na počátku schůze. Pátý již člen našeho sboru vyrván nám smrtí: Anny Sychravové dnes vzpomínám, kterou již půl roku těžká nemoc vzdalovala od přímé účasti na našich pracích. Ta, která všemi silami a s dobrými výsledky bojovala proti sociálním a kulturním chorobám naší společnosti a doby, dlouho - a žel marně - zápasila s vlastní chorobou fysickou.“ Za náhradníka po smrti Anny Sychravovej na uvoľnené poslanecké miesto nastúpil Josef Pajger.

Dodnes na Slovensku po Anne Sychravovej nie je pomenované žiadne verejné priestranstvo či inštitúcia a nie je jej venovaný žiadny pamätník, socha ani tabuľa. Režimy, ktoré nahradili Československú republiku na našom území, nepotrebovali zdôrazňovať úlohu žien v politike, a už vôbec nie úlohu žien, ktoré pochádzali z Čiech, hoci pomohli ľuďom nielen v Čechách, ale aj na Slovensku. Mohli by to zmeniť práve Vrútky, kde Anna Sychravová pôsobila a odkiaľ odvážne vykročila do politiky.

Zdroj fotografie: Musilová, Dana: Z ženského pohľadu: Poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918 - 1939

Autor: Silvia Hudáčková je doktorandkou na Katedre politológie FiF UK a členkou Živeny.

Z kroniky Štátnej ľudovej školy dievčenskej